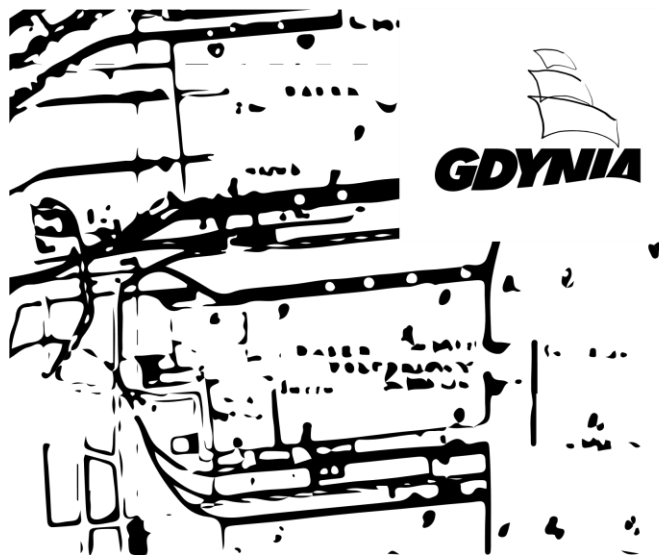

STANDARDY PARTYCYPACJI W GDYNI NA PRZYKŁADZIE WYBRANYCH PROCESÓW KONSULTACYJNYCH

GDYNIA, 2020

URSZULA MAJEWSKA, MARTA
WIECZOREK, MAGDALENA
WARMOWSKA, MONIKA
CHABIOR, JOANNA
KRUKOWSKA, MONIKA
MASALON

Standardy partycypacji w Gdyni na przykładzie wybranych procesów konsultacyjnych

Spis treści

I. WPROWADZENIE – ZAŁOŻENIA OPRACOWANIA	2
II. STANDARDY (KLUCZOWE ZASADY) PROWADZENIA PROCESÓW PARTYCYPACYJNYCH W GDYNI	3
III. SZCZEGÓŁOWE ETAPY PROWADZENIA PROCESÓW PARTYCYPACYJNYCH	4
1. Przygotowanie	4
2. Realizacja	6
3. Po zakończeniu procesu	10
III. KATALOG (PRZE)PROWADZONYCH PROCESÓW.....	11
1. Park Centralny. „Porozmawiajmy o Parku Centralnym w Gdyni”	11
2. Grabówek. „Porozmawiajmy o organizacji ruchu na ul. Beniowskiego i ul. Kapitańskiej”	13
3. Śródmieście. „Porozmawiajmy o przyszłości Starowiejskiej”	15
4. Dąbrowa. „Porozmawiajmy o organizacji ruchu na Dąbrowie (Paprykowa, Szafranowa, Kameliowa, Sojowa)”	18
5. Karwiny – Mały Kack. „Kładka pieszo-rowerowa czy wiadukt drogowy”	20
6. Budżet Obywatelski (2014-2020)	23
IV. ZAŁĄCZNIKI.....	28
V. BIBLIOTECZKA.....	29

I. WPROWADZENIE – ZAŁOŻENIA OPRACOWANIA

Niniejsze opracowanie powstało w oparciu o doświadczenia zdobyte podczas projektowania i przeprowadzania wybranych procesów partycypacyjnych w Gdyni. Jest ono bezpośrednio powiązane z działaniem UrbanLabu Gdynia, którego obszarem tematycznym w 2019 roku był rozwój społeczeństwa obywatelskiego oraz zwiększanie potencjału społeczności lokalnych do rozwiązywania problemów. Opracowanie dobrych praktyk gdyńskich procesów partycypacyjnych jest również powiązane z implementacją platformy (narzędzia teleinformatycznego) do partycypacji społecznej DECIDIM, której uruchomienie ma w najbliższym czasie wzmocnić i ułatwić prowadzenie kolejnych działań włączających mieszkańców Gdyni w proces decydowania o własnym mieście i kierunkach jego rozwoju.

Dodatkową inspiracją do powstania tego materiału były opracowania z zakresu standardów różnych narzędzi partycypacji, jakie powstały na poziomie lokalnym, ogólnopolskim czy międzynarodowym na przestrzeni ostatnich lat¹. Ich treść ułatwiła zebranie i usystematyzowanie gdyńskich doświadczeń, ale też utwierdziła nas w przekonaniu, że niniejsza praca może posłużyć innym podmiotom (szczególnie samorządom i jednostkom miejskim) do podjęcia lub udoskonalenia wysiłków partycypacyjnych w miejscach, w których działają.

Analizie poddanych zostało pięć konsultacji społecznych, prowadzonych zarówno na poziomie ogólnomiejskim, jak i dzielnicowym (lokalnym) w latach 2017-2019. Konsultacje ogólnomiejskie poświęcone były pomysłowi stworzenia Parku Centralnego oraz zmianie oblicza jednego z kluczowych miejsc w Gdyni – ul. Starowiejskiej. Konsultacje na poziomie lokalnym dotyczyły zmian w organizacji ruchu w obszarze kilku ulic w dwóch dzielnicach – na Grabówku i Dąbrowie oraz budowy połączenia komunikacyjnego pomiędzy dwiema innymi dzielnicami: Karwinami i Małym Kackiem. Opisana została również szczególna forma konsultacji, jaką jest Budżet Obywatelski, który jest rozwijany w Gdyni od 2014 roku. W ciągu siedmiu lat nieprzerwanego funkcjonowania, proces ten przechodził dogłębne zmiany, wynikające z ciągłego poszukiwania formuły najbardziej angażującej mieszkańców i odpowiadającej na lokalne potrzeby.

Wymienione procesy były i są koordynowane przez Laboratorium Innowacji Społecznych (LIS) – jednostkę miejską, która jest odpowiedzialna za realizację konsultacji społecznych z mieszkańcami, prowadzenie procesów angażujących mieszkańców we współdecydowanie o miejskich politykach oraz współpracę z jednostkami pomocniczymi i organizacjami pozarządowymi. Działania prowadzone przez LIS mają na celu zwiększanie udziału mieszkańców w decyzjach dotyczących rozwoju Gdyni – zarówno na poziomie dzielnic, jak i całego miasta.

Czym podyktowany był wybór opisanych procesów? Jak pokazała praktyka, przytoczone konsultacje przyniosły dobry rezultat i realne skutki, zarówno w postaci przyjętych na ich podstawie decyzji, jak i wzmocnienia kapitału społecznego i zaangażowania mieszkańców. Opracowanie jest próbą sformułowania kluczowych zasad, jakim podporządkowane były wspomniane procesy oraz określenia najważniejszych przyczyn, za sprawą których oceniane są one jako dobry przykład i to zarówno przez

¹ Lista opracowań, które służyły nam za inspirację, znajduje się w załącznikach (zob. str. 28)

mieszkańców, jak i urzędników. Jest również namysłem nad tym, co leżało u podstaw ich „sukcesu”, a co może stać się inspiracją czy nawet wzorem do prowadzenia kolejnych procesów w przyszłości, nie tylko dla Gdyni, ale również innych samorządów, które chciały podjąć się samodzielnego prowadzenia podobnych działań włączających mieszkańców. Z pewnością sformułowane zasady stanowią dobrą bazę do dalszego rozwijania partycypacji i jej standardów w Gdyni.

II. STANDARDY (KLUCZOWE ZASADY) PROWADZENIA PROCESÓW PARTYCYPACYJNYCH W GDYNI

Każdy z procesów, które stały się podstawą do opracowania standardów, miał swoją bardzo indywidualną specyfikę – wynikał z różnych potrzeb, dostosowany był do zastanych warunków, angażował zróżnicowane grupy mieszkańców. To, co je łączyło, to ogólne zasady/wartości, które stanowiły punkt wyjścia zarówno podczas etapu projektowania, jak i operacjonalizowania działań. Wynikają one z istoty idei partycypacji społecznej i odzwierciedlają jej podstawowe założenia. Do wartości tych należą:

Inkluzyjność i otwartość, czyli zapewnienie dostępu do procesu wszystkim zainteresowanym mieszkańcom. Zasada ta znajduje swoje odzwierciedlenie w dobrze metod i narzędzi, dostosowanych do kompetencji i możliwości różnych grup uczestników, czy w zapewnieniu dostępu do wiedzy (opracowań, narzędzi, analiz) ułatwiającej wzięcie aktywnego i – co szczególnie ważne – świadomego udziału w procesie. Zakłada również szerokie informowanie o wydarzeniach z wykorzystaniem różnych narzędzi i kanałów informacji, przy użyciu przystępnego języka i ciekawej szaty graficznej. Zapewnienie udziału wszystkim zainteresowanym stronom to także zaplanowanie spotkań w najbardziej dogodnym dla mieszkańców czasie. Ważnym aspektem realizacji tej zasady jest także docieranie do lokalnych interesariuszy i uwzględnienie lokalnego kontekstu w prowadzonych procesach.

Transparentność i przejrzystość, czyli tworzenie jasno określonych zasad, udostępnionych wszystkim zainteresowanym mieszkańcom. Zasada ta realizowana jest poprzez szerokie informowanie o każdym etapie procesu – począwszy od rozpoczęcia, poprzez konkretne etapy, aż po jego wyniki. Zakłada odniesienie się do każdej propozycji zgłoszonej przez mieszkańców z podaniem uzasadnienia szczególnie dla tych pomysłów, które zostały odrzucone lub nieprzyjęte.

Nastawienie na dialog i wysłuchanie wszystkich stron, czyli zapewnienie przestrzeni do wyrażenia opinii wszystkim zainteresowanym mieszkańcom czy podmiotom. Realizacja tej zasady przejawia się w doborze metod i narzędzi, które ułatwiają – szczególnie w sytuacjach mocno spolaryzowanych postaw – możliwość wypowiedzenia własnej opinii i wysłuchania stanowisk innych osób, a także poszukiwanie kompromisowych rozwiązań. Zakłada również przygotowania do procesu różnych stron poprzez udostępnienie rzetelnej informacji i diagnozy. Niezbędne do jej realizacji jest także upowszechnianie myślenia partycypacyjnego wśród urzędników, radnych i mieszkańców, a także zapewnienie moderatorów czy facilitatorów i odpowiedniej przestrzeni sprzyjającej dialogowi.

Otwartość na innowacje, czyli poszukiwanie nowych metod i narzędzi, które mogłyby najlepiej odpowiadać na wyzwania i potrzeby związane z prowadzonym procesem konsultacyjnym. Zasada ta

polega w szczególności na gotowości na testowanie nowych, nieszablonowych rozwiązań, otwartości na naukę i wyciąganie wniosków z dotychczasowych działań (również na uczenie się na błędach i niedociągnięciach).

III. SZCZEGÓŁOWE ETAPY PROWADZENIA PROCESÓW PARTYCYPACYJNYCH

Poniżej zostały opisane najważniejsze – z perspektywy gdyńskiej praktyki – działania i zasady, jakie towarzyszą poszczególnym etapom procesów partycypacyjnych. Wzbogacone zostały o przykłady, odwołujące się do konkretnej praktyki. Pełny opis każdego procesu, zawierający szczegółowe informacje, takie jak podstawa prawna, działania informacyjne, szczegółowy przebieg czy użyte metody, znajdują się w Katalogu (prze)prowadzonych procesów (str. 10).

Koniecznym wydaje się podkreślenie, że punktem wyjścia do każdego procesu partycypacyjnego są, po pierwsze – wypracowane (najlepiej przez szerokie grono osób – ekspertów i interesariuszy) i przyjęte ramy prawno-formalne oraz po drugie – kompetentne zespoły, których członkowie posiadają umiejętności, żeby – z jednej strony – taki proces przeprowadzić, a z drugiej – wdrożyć jego rezultaty. Konsultacje społeczne w Gdyni prowadzone są na podstawie Uchwały Nr XXVIII/684/17 Rady Miasta Gdyni z dnia 1 lutego 2017 r. (z późn. zm.), w której określone są ich najważniejsze zasady systemowe. Budżet Obywatelski posiada własne regulacje prawne (w tej chwili jest to Uchwała Nr IV/80/18 Rady Miasta Gdyni z dnia 19 grudnia 2018 r. w sprawie zasad i trybu przeprowadzenia Budżetu Obywatelskiego (z późn. zm.), której zapisy są uszczegóławiane Zarządzeniami Prezydenta. Zmiany w zapisach tych dokumentów są zawsze wynikiem pogłębionych działań ewaluacyjnych.

Każdy z opisanych procesów był prowadzony przez Laboratorium Innowacji Społecznych, wspierane – w zależności od specyfiki konsultacji – przez jednostkę/i miejskie będącą ekspertem w danej tematyce. Bazowanie na własnych „zasobach miejskich” to świadoma decyzja, która wynika z założenia, że takie podejście daje większą elastyczność, lepsze zrozumienie lokalnej specyfiki i dostosowanie działań, jak również pozwala na gromadzenie wiedzy i zwiększanie kompetencji własnej jednostki. Aby było jednak to możliwe niezbędne jest zbudowanie zespołu, który posiada takie kompetencje, jak znajomość metod i narzędzi partycypacyjnych oraz badawczych, technik moderacji i facylitacji, czy sposobów promocji i komunikowania się z mieszkańcami i innymi instytucjami.

Tak przygotowana struktura daje dobrą bazę do odpowiadania na bieżące potrzeby w zakresie partycypacji zarówno mieszkańców, jak i władz miasta. Jakie powinny być kolejne kroki?

1. Przygotowanie

Rozpoczęcie procesu w momencie, kiedy możliwe jest uwzględnienie uwag mieszkańców

Proces włączający mieszkańców, organizowany w dobrej wierze, zakłada realną możliwość wpływu na decyzję, jaka ma zostać podjęta na jego podstawie. Konsultacje muszą być przeprowadzane przed podjęciem ostatecznych decyzji lub w momencie, kiedy na ich zmianę jeszcze nie jest za późno. Pytanie mieszkańców o zdanie ma sens tylko wówczas, gdy wśród decydentów istnieje rzeczywista gotowość jego uwzględnienia. Jej wyrazem są zarządzenia prezydenta, formalnie rozpoczynające konsultacje, przyjmowane każdorazowo dla każdego z prowadzonych procesów. W zarządzeniu wskazywany jest m.in. cel konsultacji, podmiot realizujący dany proces, czy jednostki, które mają być włączone.

Doskonałym przykładem, potwierdzającym tę zasadę w gdyńskiej praktyce, były konsultacje społeczne dotyczące sposobu połączenia ulic Strzelców i Buraczanej w dzielnicach Karwiny i Mały Kack. Wstępna decyzja dotycząca budowy wiaduktu drogowego nad torami kolejowymi, została zmieniona właśnie w wyniku przeprowadzonego procesu. Po zapoznaniu się z opinią mieszkańców dwóch sąsiadujących dzielnic, Prezydent podjął decyzję o budowie nowego połączenia w formie kładki pieszo-rowerowej (zob. str. 19)

Jasne określenie celu, przedmiotu i zasięgu konsultacji oraz harmonogram przebiegu procesu

Każdy z procesów konsultacji społecznych rozpoczyna się od prac przygotowawczych, w wyniku których jasno zostaje określony ich przedmiot i cel i zasięg. Wydaje się, że są to kluczowe elementy, niezbędne do ułożenia całego procesu. Ważne jest, aby zarówno urzędnicy wiedzieli jasno, czego chcą dowiedzieć się do mieszkańcy, jaki i mieszkańcy mieli świadomość, w jakich ramach mogą zgłaszać swoje uwagi i co jest możliwe do „wynegocjowania”, a co po prostu nie może ulec zmianie, bo jest w danym momencie poza zasięgiem. Określenie celu i przedmiotu pozwala na uzyskanie bardziej zadawalających i konkretnych wyników i sprzyja budowaniu zaufania i dialogu. Jest niezbędne również do tego, by na końcu móc stwierdzić, czy konsultacje przyniosły rezultaty, o które chodziło.

W gdyńskich konsultacjach w zasadzie w każdym materiale informacyjnym zakres przedstawiony jest już na samym początku i – co ważne – formułowany jest zwięźle i konkretnie². Cel określany jest w taki sposób, aby dokładnie wskazać, do czego konsultacje mają doprowadzić i po co są podejmowane.

Przykładem mogą być konsultacje dotyczące Parku Centralnego, poprzez które Prezydent zaprosił mieszkańców do wspólnego pochylenia się nad pomysłem realizacji tej inwestycji oraz odniesienia się do założeń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części dzielnicy, w rejonie której park miał powstać (zob. str. 9).

Ważnym elementem przygotowania procesu jest również ustalenie harmonogramu jego przebiegu. Harmonogram ogólny formułowany jest już w zarządzeniu Prezydenta, w którym określone zostają początek i koniec procesu, a także kluczowe etapy i ich rozłożenie w czasie. Harmonogram szczegółowy bywa dookreślany nieco później (szczególnie w procesach dłuższych), ale zawsze terminy spotkań,

²Przykład materiałów informacyjnych z konsultacji społecznych dotyczących ulicy Starowiejskiej https://lis.gdynia.pl/wp-content/uploads/2018/03/Materia%C5%82-informacyjny-nr-2_ca%C5%82o%C5%9B%C4%87.pdf

wydarzeń, czy czas zbierania opinii, zaplanowane są tak, żeby zapewnić realne włączenie mieszkańców. Każdy z prezentowanych procesów obejmował minimum 2 tygodnie na zgłaszanie uwag i był poprzedzony szeroką kampanią informacyjną. Spotkania z mieszkańcami prowadzone były w dni powszednie bądź soboty, w godzinach umożliwiającym udział np. osobom pracującym.

Przeprowadzenie diagnozy

Bardzo ważnym elementem etapu przygotowań jest przeprowadzenie wieloaspektowej diagnozy problemu poruszanego podczas konsultacji. Często ma to miejsce przy znacznym zaangażowaniu jednostek miejskich, w kompetencjach których mieści się zakres zagadnienia. Praktyką zastosowaną przez LIS w ramach procesu „Porozmawiajmy o organizacji ruchu na ul. Beniowskiego i ul. Kapitańskiej”, zapewniającą poznanie głębszego kontekstu i uwarunkowań lokalnych, technicznych oraz prawnych, były następujące działania:

- rozmowy/wywiady z przedstawicielami lokalnych instytucji (szkół, przedszkola, Akademii Morskiej i rady dzielnicy),
- analiza dostępnych materiałów i danych zastanych,
- uczestniczenie w wizji lokalnej przeprowadzonej razem z pracownikami Zarządu Dróg i Zieleni oraz radnymi dzielnicy z Grabówka,
- zbieranie informacji od mieszkańców, zachęcanych do kontaktu telefonicznego, mailowego i osobistego w okresie poprzedzającym realizację właściwych konsultacji (zob. str. 12).

Przykładem innych działań diagnostycznych były spacerki badawcze, ankiety internetowe czy w wersji papierowej, wywiady pogłębione z przedstawicielami różnych interesariuszy.

Dobrze przygotowana i przeprowadzona diagnoza pozwala na przygotowanie rzetelnych materiałów informacyjnych i edukacyjnych, dotarcie do najważniejszych stron i przygotowanie się do całego procesu.

2. Realizacja

Informowanie – szeroko zakrojone i dopasowane do różnych grup mieszkańców

Kiedy już wiadomo co, w jakim celu i kiedy ma się odbyć, uruchamiana jest kampania informacyjna o procesie z wykorzystaniem różnych kanałów przekazu i narzędzi. Celem kampanii jest to, by informacja o planowanych konsultacjach oraz zaproszenie do włączenia się w organizowane działania dotarły do jak największej liczby osób potencjalnie zainteresowanych, ze szczególnym uwzględnieniem grup, do których – z różnych przyczyn – trudno dotrzeć przy wykorzystaniu najłatwiejszych kanałów.

Przykładem niech będzie Budżet Obywatelski, w ramach którego konieczne jest dotarcie do każdej z grup mieszkańców. Poza dedykowaną stroną www.bo.gdynia.pl czy fanpage na Facebooku, gdzie można znaleźć bieżące informacje na temat procesu, prowadzona jest obejmująca różne formy kampania informacyjna dedykowana poszczególnym etapom. Obejmuje ona zarówno reklamy i

informacje w mediach tradycyjnych, społecznościowych, plakaty w komunikacji miejskiej, instytucjach takich jak biblioteki, szkoły itd., ale również bezpośrednie spotkania, z uwzględnieniem różnych grup mieszkańców. Corocznie podejmowana jest współpraca z klubami seniora, w wyniku której organizowane są spotkania z najstarszymi mieszkańcami miasta, do których dotarcie poprzez internet czy media społecznościowe jest często utrudnione. W wielu przypadkach nieodzowna jest także współpraca z radnymi dzielnicowymi, którzy organizując ważne dla społeczności lokalnych wydarzenia, typu festyny czy dni sąsiada, czynią z nich okazję do dystrybuowania wśród lokalnej społeczności informacji o rozpoczynających się procesach.

Dobór narzędzi i metod pozwalający na maksymalne włączenie mieszkańców i osiągnięcie założonych celów

W oparciu o wypracowaną wcześniej diagnozę problemu, dobierane są jak najbardziej efektywne metody konsultacyjne, pozwalające na aktywne i dokładne wysłuchanie opinii społeczności. Metody te przyjmowały w Gdyni różne formy – od najbardziej tradycyjnych spotkań otwartych z mieszkańcami, przez warsztaty planowania partycypacyjnego, spacerów badawczych po wysłuchanie publiczne. Przy ich doborze zawsze kluczowa była troska o ich adekwatność do poruszanego zagadnienia i możliwość zrealizowania za ich pośrednictwem założonych celów³.

Tym bardziej wyszukany i wymagający od mieszkańców większego zaangażowania metodom, towarzyszy zawsze jedno z najbardziej podstawowych narzędzi, jakim jest ankieta. Jej formularz udostępniany jest zarówno w formie elektronicznej, jak i papierowej, tak by nie zawęźać grona respondentów jedynie do osób korzystających na co dzień z internetu. W każdym procesie istotnym wydaje się jednak sposób sformułowania ankiety. Bardzo często składa się ona z pytań otwartych, które zmuszają respondenta do większej refleksji, pogłębionej analizy czy wyrażenia własnego zdania w sposób bardziej wymagający niż tylko poprzez zakreślenie podanej odpowiedzi.

Przykładem może być ankieta zastosowana podczas konsultacji na Małym Kacku i Karwinach (więcej o procesie – zob. str. 19). Zdecydowano się zastosować formularz z pytaniami otwartymi, mimo że pokusa zapytania respondentów wprost, która z dwóch opcji inwestycji jest ich zdaniem lepsza, była bardzo duża. Uznano jednak, że bardziej wartościowym zabiegiem będzie skłonienie mieszkańców do zastanowienia się i wypisania potencjalnych konsekwencji każdego z tych rozwiązań (zob. załączniki). Warto pamiętać, że właściwie skonstruowana ankieta może służyć nie tylko do zebrania opinii, ale też pobudzenia refleksji, czy przyjrzenia się racjom oponentów.

Dbłość o zapewnienie uczestnictwa różnych grup mieszkańców

Dobór metod i narzędzi konsultacyjnych w poszczególnych procesach ma zapewnić także możliwość uczestnictwa w nich różnych grup mieszkańców, o różnej dyspozycji czasowej czy znajomości narzędzi internetowych. Praktyka przeprowadzonych procesów partycypacyjnych pokazuje, że ciekawą i uzupełniającą propozycją dla mieszkańców może być np. przygotowanie tablic informacyjnych

³ Szczegółowe opisy metod i narzędzi znajdują się w opisach poszczególnych konsultacji umieszczonych w Katalogu przeprowadzonych procesów.

umieszczonych w przestrzeni publicznej objętej zasięgiem konsultacji. Rozwiązanie to zastosowano w procesie dotyczącym ul. Starowiejskiej. Propozycje kierunków zmian na tejże ulicy, wypracowane na warsztatach, zostały opisane na dwóch tablicach informacyjnych z zamysłem poddania ich pod ocenę przechodniów. W przestrzeni ulicy pojawił się również punkt konsultacyjny, gdzie można było zostawić ankietę lub porozmawiać o ewentualnych zmianach (więcej – zob. str. 14).

Doświadczenie z procesu konsultacyjnego Parku Centralnego pokazuje, że równie ciekawą i skuteczną metodą zbierania opinii od mieszkańców, może być zorganizowanie spacerów badawczych w formule otwartej. By zapewnić możliwość udziału osobom aktywnym i nieaktywnym zawodowo, spotkania zostały zaplanowane w środku tygodnia oraz w weekend. Podczas spacerów na bieżąco były notowane uwagi i pomysły zgłaszane przez mieszkańców, a następnie sporządzany był protokół w celu uwzględnienia ich w kolejnych etapach procesu⁴ (więcej – zob. str. 9).

Zaangażowanie różnych interesariuszy dla ujęcia szerszego kontekstu

Do udziału w poszczególnych elementach procesu (diagnozie, warsztatach, spotkaniach z mieszkańcami), w zależności od potrzeby i w celu zapewnienia optymalnego poziomu merytorycznego, angażowani są przedstawiciele różnych jednostek miejskich, eksperci działający w obszarze, którego dotyczy dany proces partycypacyjny. Najczęściej włączane były jednostki miejskie, specjalizujące się w poruszonym zagadnieniu np. Zarząd Dróg i Zieleni, jednostki pomocnicze, jak rady dzielnic, czy radni miasta. W przypadku konsultacji, mających na celu wypracowanie propozycji zmian ul. Starowiejskiej zaangażowano też zewnętrznych architektów, którzy przeprowadzili trzy sobotnie warsztaty projektowe z udziałem mieszkańców.

Zapewnienie przestrzeni do dialogu i dyskusji

W przeprowadzanych w Gdyni procesach konsultacyjnych nie poprzestaje się na zebraniu opinii od mieszkańców poprzez ankiety, lecz duża waga przykładana jest do zapewnienia mieszkańcom przestrzeni do dialogu i możliwości wysłuchania różnych stron.

Dialog z mieszkańcami jest głównym założeniem gdyńskiego Budżetu Obywatelskiego. Regulamin procesu zakłada, że autorzy projektów na bieżąco są informowani o przebiegu ich weryfikacji i ewentualnej konieczności wprowadzenia zmian, warunkujących poddanie pomysłów pod głosowanie. Modyfikacja projektu jest możliwa tylko i wyłącznie za zgodą lub przy współudziale mieszkańca będącego jego autorem. W projektach miejskich podejmowane są jeszcze większe wysiłki, by odzwierciedlały one rzeczywiste potrzeby mieszkańców. Powstają one na warsztatach, na których mieszkańcy – wspierani przez moderatorów i urzędników – mają możliwość (i są zachęceni) skonfrontowania własnych wizji rozwoju miasta z wizją innych mieszkańców i wspólnie wypracowują najlepsze rozwiązania.

Ciekawym przykładem zapewnienia przestrzeni do zaprezentowania różnych stanowisk i skupieniu się na argumentach było wykorzystanie metody wysłuchania publicznego w przytaczanych już

⁴ Protokół ze spaceru badawczego str. 42 <https://lis.gdynia.pl/wp-content/uploads/2017/12/RAPORT-Z-KONSULTACJI-PARKU-CENTRALNEGO-FIN.pdf>

konsultacjach dotyczących połączenia dzielnic Mały Kack i Karwiny. Podczas kilkugodzinnego spotkania (transmitowanego on-line) z udziałem Prezydenta Gdyni, losowo wybrana grupa spośród zgłoszonych mieszkańców, miała możliwość przedstawienia własnego stanowiska dotyczącego wariantów inwestycji. Pozostali uczestnicy spotkania (ponad sto osób) mogli jedynie przysłuchiwać się wypowiedziom mówców bez możliwości ich komentowania, czy podawania argumentów przeciwnych.

Rzetelne i transparentne dokumentowanie wszystkich etapów

Rzetelne dokumentowanie wszystkich etapów procesu zapewnia jego przejrzystość oraz umożliwia włączenie osób, które nie są w stanie uczestniczyć we wszystkich jego częściach. Przybiera ono formy: protokołów ze spotkań, nagrań, zestawień uwag, poglądów i analiz, dokumentów przygotowanych przez urzędników np. dialogów technicznych wykonalności inwestycji. Wszystkie wypracowane w trakcie procesu konsultacyjnego materiały uwzględniane są w raporcie podsumowującym przebieg całego procesu, zamieszczanym na stronach internetowych Miasta Gdynia, Laboratorium Innowacji Społecznych czy Biuletynie Informacji Publicznych.

Szczególną transparentność procesu konsultacyjnego zapewnia w Gdyni system elektroniczny do zgłaszania i weryfikacji wniosków, a także głosowania w Budżecie Obywatelskim (obecnie gdynia.zetwibo.pl). System został tak opracowany, by każdy mieszkaniec (bez konieczności posiadania konta w systemie i logowania) mógł na bieżąco zapoznawać się z procesem oceny wniosków poprzez tzw. karty weryfikacji projektów, zakładane przez urzędników. W kartach tych zawarta jest cała historia oceny projektu, w tym informacje, czy urzędnik wnosił uwagi i czy projekt był dalej procedowany po uwzględnieniu zmian we wniosku, wprowadzonych przez autora czy też za jego zgodą⁵.

Zwieńczeniem każdego procesu konsultacyjnego jest zapoznanie mieszkańców ze szczegółowym raportem, obejmującym wszystkie etapy prowadzonego procesu, łącznie ze szczegółowymi odpowiedziami na zgłoszone uwagi przez mieszkańców i rozstrzygnięcia Prezydenta, a także wynikami prowadzonych badań, zbierających ich opinię w poruszonym temacie⁶.

Sprzysianie obopólnej edukacji mieszkańców i urzędników

Każdy dobrze przygotowany proces partycypacyjny powinien być okazją do edukacji wszystkich zaangażowanych w niego stron – zarówno urzędników, jak i mieszkańców. Urzędnicy poznają bliżej potrzeby i priorytety mieszkańców, a mieszkańcy zasady funkcjonowania samorządu, uwarunkowania techniczne, istotne warunki realizacji inwestycji itp.

Element obopólnej edukacji jest bardzo wyraźny w procesie Budżetu Obywatelskiego. Jest on tak zaplanowany, że niemal wymusza ciągły dialog pomiędzy urzędnikami a mieszkańcami, ale też pomiędzy przedstawicielami różnych jednostek miejskich. W trakcie jego trwania powodów do bezpośredniego

⁵ Przykładowa karta weryfikacji jednego ze zgłoszonych projektów do BO w 2020 r.

<https://gdynia.zetwibo.pl/taskPropose/viewPublicDetailed/728>

⁶ Raport z konsultacji społecznych dotyczących ulicy Starowiejskiej https://lis.gdynia.pl/wp-content/uploads/2018/03/Raport-z-konsultacji_Porozmawiajmy-o-przysz%C5%82o%C5%9Bci-ul.-Starowiejskiej.pdf

kontakty i współpracy jest wiele: na etapie składania wniosków (wsparcie mieszkańców w ich konstruowaniu, wymiana opinii i wspólny namysł nad projektami, np. podczas Maratonu Pisania Projektów czy w trakcie wypracowywania projektów miejskich); na etapie weryfikacji zgłoszonych projektów (negocjacje dotyczące zmian niezbędnych do zrealizowania pomysłu mieszkańca), czy w trakcie realizacji zwycięskiego pomysłu. To współdziałanie, niejednokrotnie będące wyzwaniem, wzajemnie oswaja i uczy skuteczności komunikowania opartego na otwartości i dobrej woli (zob. str. 21)

3. Po zakończeniu procesu

Procesy mają prowadzić do określonych decyzji, a rezultaty przekładać się na rzeczywistość

Każdy z podjętych procesów konsultacji społecznych kończył się poinformowaniem mieszkańców o decyzji Prezydenta dotyczącej wdrożenia wyników konsultacji. Przykładowo, w wyniku konsultacji wstępnej koncepcji Parku Centralnego w granice parku włączono dodatkowy obszar, zrezygnowano z części proponowanej wcześniej infrastruktury, ograniczono wstępnie planowane funkcje gastronomiczne i usługowe. Natomiast proces konsultacji organizacji ruchu na Dąbrowie wpłynął na decyzję Prezydenta Miasta, wprowadzającą jeden kierunek ruchu na kilku fragmentach dyskusowanych z mieszkańcami ulic.

Uczenie się na doświadczeniu i doskonalenie procesów

Każdy proces jest również okazją do nauki, jak lepiej przygotować i przeprowadzać kolejny. Wykorzystywanie różnych metod i sprawdzanie ich skuteczności, doskonalenie umiejętności moderacji czy facylitacji osób zaangażowanych w procesy partycypacyjne, budowanie otwartości i wzajemnego zaufania na linii urzędnik – mieszkaniec, to tylko niektóre z korzyści, jakie daje praktyka realizacji kolejnych konsultacji. Ważne jest, aby chcieć i potrafić wyciągnąć wnioski z tego, co się zadziało i mieć otwartość na udoskonalanie tego, co być może nie wyszło tak dobrze, jak było założone.

Szczególnym przykładem, jak można wykorzystywać doświadczenie zebrane podczas prowadzenia procesów, jest wypracowywanie zmian w Budżecie Obywatelskim. Czas pomiędzy zakończeniem jednej edycji BO a rozpoczęciem kolejnej poświęcony jest ewaluacji procesu i intensywnemu namysłowi nad jego udoskonaleniem. Ewaluacja nosi znamiona kolejnego procesu konsultacyjnego. Zbierana jest opinia o procesie od wszystkich jego odbiorców – autorów projektów, uczestników i moderatorów warsztatów wypracowywania projektów miejskich, urzędników, a także mieszkańców, których aktywność ogranicza się do oddania głosu na projekty, czy wypełniania ankiety podsumowującej. Urzędnicy zapraszani są do wypowiedzenia się nie tylko o swoich doświadczeniach z etapu weryfikacji (oceny) projektów, ale także do wspólnego wypracowywania rozwiązań usprawniających go w kolejnej edycji. Ewaluacja daje kluczową informację, czy podczas przeprowadzonych konsultacji utrzymane zostały standardy, które leżały u podstaw ich planowania.

III. KATALOG (PRZE)PROWADZONYCH PROCESÓW

1. Park Centralny. „Porozmawiajmy o Parku Centralnym w Gdyni”

- **Temat konsultacji:** Konsultacje dotyczyły pomysłu utworzenia Parku Centralnego oraz założeń do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (mpzp) części dzielnicy Wzgórze św. Maksymiliana w Gdyni, rejon skweru Plymouth i al. Marszałka Piłsudskiego.
- **Czas trwania:** 16 czerwca – 7 lipca 2017 r.
- **Inicjator:** Konsultacje społeczne odbyły się z inicjatywy Prezydenta Miasta Gdyni.
- **Podstawa prawna:** Zarządzenie Nr 6261/17/VII/R Prezydenta Miasta Gdyni z dnia 31 maja 2017 roku oraz Zarządzenie Nr 6333/17/VII/R Prezydenta Miasta Gdynia z dnia 21 czerwca 2017 roku
- **Zasięg:** ogólnomiejski.
- **Cel i przedmiot konsultacji:** Celem konsultacji było zebranie uwag mieszkańców na temat koncepcji utworzenia Parku Centralnego, która zakładała rozszerzenie i uporządkowanie prawie 3 hektarów terenu rekreacyjnego znajdującego się w centrum miasta (w obszarze pomiędzy ul. Świętojańską, al. Piłsudskiego, ul. Legionów oraz ul. Partyzantów). Przedmiotem konsultacji były, zaproponowane w koncepcji, szczegółowe pomysły na realizację Parku Centralnego związane m.in. z określeniem nowych funkcji terenu, opracowaniem układu przestrzennego oraz komunikacyjnego wewnątrz i w najbliższej okolicy parku, charakterystyką docelowej zieleni parkowej, wskazaniem potrzebnych usług w parku i określeniem ich warunków zabudowy. Stworzenie Parku Centralnego łączyło się z częściową zmianą miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obowiązującego w tym rejonie miasta. Wnioski z konsultacji społecznych miały pomóc określić warunki konkursu architektonicznego na przygotowanie projektu dla tego terenu.
- **Kto był odpowiedzialny za przeprowadzenie konsultacji:** Zadanie przeprowadzenia konsultacji powierzono Laboratorium Innowacji Społecznych.
- **Kto został zaproszony do udziału w konsultacjach?** Do udziału w konsultacjach zostali zaproszeni wszyscy zainteresowani mieszkańcy miasta Gdyni.
- **Metody konsultacji:** W ramach konsultacji społecznych mieszkańcy mogli składać uwagi poprzez formularz konsultacyjny z możliwością wypełnienia go zarówno tradycyjnie, jak i elektronicznie oraz podczas otwartego spotkania, które odbyło się 20 czerwca 2017 r. Dodatkowo zostały zorganizowane również dwa spacerów badawczych (22 i 24 czerwca 2017 r.) w przestrzeni objętej konsultacjami. Zgłaszane uwagi i pomysły podczas spotkań otwartych oraz spacerów badawczych były na bieżąco notowane, a później wpisane do notatki podsumowującej.
- **Sposoby informowania i angażowania mieszkańców:** Informacje o konsultacjach społecznych rozpowszechniano różnymi kanałami, w tym przede wszystkim poprzez strony internetowe (gdynia.pl), portal społecznościowy Facebook (profil Miasta Gdyni, InfoBoxu oraz Laboratorium

Innowacji Społecznych), biuletyn „Ratusz” oraz w mediach lokalnych. Materiały informacyjne dotyczące przedmiotu konsultacji, jak również wzór formularza, były dostępne w Biuletynie Informacji Publicznej, w kancelarii ogólnej Urzędu Miasta Gdyni oraz na spotkaniach z mieszkańcami.

- **Przebieg konsultacji** : Konsultacje społeczne odbyły się między 16 czerwca a 7 lipca 2017 r. Przez cały ten okres mieszkańcy mogli składać uwagi, opinie i propozycje w formie pisemnej. W sumie mieszkańcy złożyli 253 formularzy z uwagami. Ze względu na szeroki zakres przedmiotu konsultacji ważne były bezpośrednie spotkania z mieszkańcami wyjaśniające proponowane zmiany. W tym celu zostało zorganizowane otwarte spotkanie konsultacyjne w Urzędzie Miasta Gdyni, podczas którego przedstawiciele urzędu zaprezentowali koncepcję Parku Centralnego a następnie odbyła się moderowana dyskusja na temat propozycji. W spotkaniu wzięło udział prawie 40 osób. Po spotkaniu sporządzono protokół, w którym zostały zapisane pytania i uwagi zgłoszone przez mieszkańców

Dodatkowo 22 i 24 czerwca odbyły się dwa spacerzy badawcze zaplanowano w środku tygodnia oraz w weekend, które poprowadzili pracownicy Laboratorium Innowacji Społecznych (LIS). Spotkania były otwarte i nie wymagały od uczestników rejestracji. W sumie uczestniczyło w nich 26 osób. W trakcie spacerów mieszkańcy wraz z moderatorami poruszali się po zaplanowanej trasie, z konkretnie wyznaczonymi punktami postojowymi, pozwalającymi na omawianie kluczowych kwestii dla danej przestrzeni. Uczestnicy dzielili się spostrzeżeniami dotyczącymi okolicy oraz uwagami i pomysłami na temat planów utworzenia Parku Centralnego. Większość dyskusji toczyła się „na forum”, tj. w obecności wszystkich przybyłych osób. W sytuacji, gdy poszczególni uczestnicy nie zabierali głosu, podchodzili do nich pracownicy LIS, by zanotować odczucia oraz opinie. Celem spaceru było wychwycenie jak największej liczby opinii jego uczestników, a nie uzgodnienia wspólnego czy też kompromisowego stanowiska. Podobnie jak w przypadku spotkania otwartego, także i na spacerach uwagi i pomysły zgłaszane przez mieszkańców były na bieżąco notowane, a później wpisane do notatki podsumowującej.

- **Rezultaty - wyniki konsultacji – rekomendacje mieszkańców**: Większość uczestników konsultacji poparła pomysł utworzenia Parku Centralnego. Mieszkańcy zgodzili się, że na obszarze objętym mpzp powinny dominować funkcje związane z rekreacją, a możliwość zabudowy na tym terenie powinna być bardzo ograniczona.

W trakcie konsultacji społecznych wpłynęło również bardzo dużo bardziej szczegółowych i zróżnicowanych tematycznie uwag. Większość z nich odnosiła się do poszczególnych aspektów poddanej konsultacjom wyjściowej wizji Parku Centralnego. W formularzach konsultacyjnych mieszkańcy często ograniczali się do sugerowania punktowych zmian, czyli do zmiany lub rezygnacji z niektórych elementów prezentowanej koncepcji parku, ale wybrzmiały również uwagi na ogólniejszym poziomie, dotyczących wizjom zmian zmierzających do odtworzenia dawnych funkcji obecnych na tym terenie, stworzenia bardziej uniwersalnego terenu zielonego z mniejszą liczbą wydzielonych przestrzeni. Większość wskazywała, że należy zrezygnować z boiska i punktu informacyjnego w parku.

- **Decyzja prezydenta dotycząca wdrożenia wyników konsultacji:** W wyniku konsultacji Prezydent, na podstawie zgłoszonych przez mieszkańców uwag, podjął decyzje dotyczące przede wszystkim o rozszerzeniu granic planowanego parku (włączono obszar między ul. Legionów a ul. Tetmajera), rezygnacji z części proponowanej wcześniej infrastruktury - boiska wielofunkcyjnego i punktu informacji turystycznej. Ograniczono wstępnie planowane funkcje gastronomiczne i usługowe. Do koncepcji dodano dwie toalety publiczne, niewielki punkt gastronomiczny oraz pawilon dla obsługi parku. Uwzględniono również rozwiązania transportowe na terenach bezpośrednio graniczących z inwestycją oraz gwarantujące bezpieczeństwo (oświetlenie, monitoring itp.).
- **Jednostka wdrażająca wynik konsultacji:** Agencja Rozwoju Gdyni Sp. z o.o.
- **Czas – harmonogram:**
 - ⇒ 16 czerwca 2017 – rozpoczęcie konsultacji oraz zbierania formularzy konsultacyjnych
 - ⇒ 20 czerwca – otwarte spotkanie konsultacyjne w Urzędzie Miasta Gdynia
 - ⇒ 22 czerwca – pierwszy spacer badawczy
 - ⇒ 24 czerwca – drugi spacer badawczy
 - ⇒ 7 lipca 2017 – zakończenie zbierania formularzy konsultacyjnych, zakończenie konsultacji

2. Grabówek. „Porozmawiajmy o organizacji ruchu na ul. Beniowskiego i ul. Kapitańskiej”

- **Temat konsultacji:** Organizacja ruchu na ulicach M. Beniowskiego i Kapitańskiej w dzielnicy Grabówek.
- **Czas trwania:** 24 listopada – 8 grudnia 2017 r.
- **Inicjator:** Wniosek o przeprowadzenie konsultacji społecznych do Prezydenta Miasta złożyła Rada Dzielnicy Grabówek. Była to reakcja na liczne zgłoszenia mieszkańców o narastających problemach związanych z komunikacją na ulicach Beniowskiego i Kapitańskiej.
- **Podstawa prawna:** Zarządzenie Nr 6944/17/VII/R Prezydenta Miasta Gdyni z dnia 7 listopada 2017 roku.
- **Zasięg konsultacji:** lokalny
- **Cel i przedmiot konsultacji:** Celem konsultacji było zdiagnozowanie problemów i potrzeb mieszkańców oraz zebranie ich uwag, opinii i propozycji na temat organizacji ruchu na wyznaczonym obszarze. Mieszkańcom przedstawiono pięć propozycji schematu organizacji ruchu na ul. Beniowskiego i Kapitańskiej, z czego cztery warianty zakładały zmianę ruchu z dwukierunkowego na jednokierunkowy (z opcjami objęcia zmianami dłuższych lub krótszych fragmentów ulic) oraz jeden wariant utrzymujący obecnie obowiązujący ruch dwukierunkowy, ale

zakładający wprowadzanie pakietu działań porządkujących sposób poruszania się pojazdów i zasady parkowania.

- **Kto był odpowiedzialny za przeprowadzenie konsultacji:** Zadanie przeprowadzenia konsultacji powierzono Laboratorium Innowacji Społecznych (LIS) we współpracy z Zarządem Dróg i Zieleni (ZDiZ) oraz Radą Dzielnicy Grabówek.
- **Kto został zaproszony do udziału w konsultacjach?** Mieszkańcy dzielnicy Grabówek a także osoby pracujące i/lub korzystające z placówek edukacyjnych znajdujących się w okolicy.
- **Metody konsultacji:** Zastosowano dwie metody konsultacji. Mieszkańcy mogli zgłaszać swoje uwagi za pomocą formularza konsultacyjnego, z możliwością wypełnienia go zarówno tradycyjnie, jak i elektronicznie. Zorganizowano również dwa otwarte spotkania (jedno w sobotę i jedno w dzień powszedni), które odbyły się w Szkole Podstawowej nr 17 położonej w okolicy objętej konsultacjami.
- **Sposoby informowania i angażowania mieszkańców:** Informacje o konsultacjach społecznych rozpowszechniano różnymi kanałami, m.in. poprzez strony internetowe (gdynia.pl i Biuletyn Informacji Publicznej), portal społecznościowy Facebook (profil Laboratorium Innowacji Społecznych i Rady Dzielnicy Grabówek) oraz biuletyn „Ratusz”. W dystrybucji ulotek i plakatów pomógł Zarząd Rady Dzielnicy Grabówek. W akcję informacyjną zaangażowała się szczególnie jedna z radnych dzielnicowych wsparta przez aktywnego mieszkańca, rozdając ponad 400 papierowych formularzy. Zorganizowała także z własnej inicjatywy punkt zbierania formularzy konsultacyjnych w lokalnym sklepie, a w razie potrzeby sama odbierała kwestionariusze od mieszkańców i dostarczała je do LIS.
- **Przebieg konsultacji:** Konsultacje społeczne odbyły się między 24 listopada a 8 grudnia 2017 r. W tym czasie miały miejsce dwa otwarte spotkania konsultacyjne, podczas których moderatorzy z Laboratorium Innowacji Społecznych przedstawili problemy i warianty rozwiązań związanych z organizacją ruchu na ulicach M. Beniowskiego i Kapitańskiej. Druga część spotkania poświęcona była moderowanej dyskusji na temat problemów związanych z ruchem na ulicach objętych konsultacjami oraz wadach i zaletach przygotowanych wariantów organizacji ruchu. Na pytania stawiane przez mieszkańców odpowiadały pracowniczki Referatu Organizacji Ruchu Zarządu Dróg i Zieleni (ZDiZ). W spotkaniach łącznie wzięło około 80 mieszkańców. Po każdym ze spotkań sporządzono notatki podsumowujące ich przebieg, w których zapisano pytania mieszkańców wraz z udzielanymi odpowiedziami oraz postulaty zgłaszane przez zebranych. Przez cały czas konsultacji zbierano uwagi mieszkańców, dostarczane e-mailowo oraz tradycyjnie wypełnione formularze. Mieszkańcy złożyli łącznie 345 formularzy z uwagami.

Cały proces był poprzedzony diagnozą, która obejmowała wywiady z przedstawicielami lokalnych instytucji (szkół, przedszkola, Akademii Morskiej i rady dzielnicy), analizę dostępnych materiałów i danych zastanych, wizji lokalnej przeprowadzonej przez pracowników LIS, ZDiZ oraz radnych dzielnicy. Zbierano również informacje od mieszkańców zachęcanych do kontaktu telefonicznego, mailowego i osobistego w okresie poprzedzającym realizację właściwych konsultacji.

Każdy uczestnik konsultacji mógł się zapoznać z ich przedmiotem dzięki przygotowanym i udostępnionym materiałom informacyjnym.

- **Napotkane problemy:** Dużym problemem okazało się być silne spolaryzowanie mieszkańców w ocenie wariantów ruchów, co utrudniło wydanie jednoznacznej rekomendacji.
- **Rezultaty - wyniki konsultacji – rekomendacje mieszkańców:** Na podstawie analizy (jakościowej i ilościowej) formularzy konsultacyjnych dostarczonych przez mieszkańców udało się sformułować wnioski dotyczące potrzeby zmian oraz oceny zaproponowanych wariantów ruchu. Zebrane w trakcie konsultacji społecznych informacje wskazywały, że obowiązująca organizacja ruchu w rejonie ulic Beniowskiego i Kapitańskiej rodziła różnego typu problemy w zakresie bezpieczeństwa i komfortu poruszania się dla użytkowników tych dróg. Kluczowe z perspektywy mieszkańców było przeprowadzenie w tym rejonie konkretnych działań na rzecz uspokojenia ruchu i zwiększenia jego płynności, zmniejszenia problemów z nieprzepisowym parkowaniem samochodów oraz rozwiązania problemów z brakiem miejsc do parkowania. Oceny wariantów przedstawione w trakcie konsultacji były bardzo zróżnicowane, a wielokrotnie również sprzeczne ze względu na różnicę zdań dotyczącą efektów poszczególnych rozwiązań. We wnioskach z konsultacji zastrzeżono, że w związku z dużym zróżnicowaniem ocen proponowanych wariantów organizacji ruchu oraz silną polaryzacją wśród mieszkańców, niezbędna jest świadomość, że w zasadzie każda decyzja (bez względu na wybrany wariant) spotka się z niezadowolaniem części mieszkańców.
- **Decyzja prezydenta dotycząca wdrożenia wyników konsultacji:** Na podstawie wniosków z przeprowadzonych konsultacji społecznych decyzją Prezydenta wdrożono wariant organizacji ruchu jednokierunkowego, którego celem było uspokojenie ruchu i zwiększenie jego płynności, zmniejszenie problemów z nieprzepisowym parkowaniem samochodów oraz rozwiązanie problemów z brakiem legalnych miejsc postojowych.
- **Jednostka wdrażająca wyniki konsultacji:** Zarząd Dróg i Zieleni w Gdyni
- **Harmonogram:**
 - ⇒ 24 listopada – rozpoczęcie konsultacji i składania uwag na formularzach konsultacyjnych
 - ⇒ 25 listopada – otwarte spotkanie z mieszkańcami w SP nr 17 przy ul. Grabowo 12
 - ⇒ 27 listopada – otwarte spotkanie z mieszkańcami w SP nr 17 przy ul. Grabowo 12
 - ⇒ 8 grudnia – zakończenie zbierania formularzy konsultacyjnych, zakończenie konsultacji.

3. Śródmieście. „Porozmawiajmy o przyszłości Starowiejskiej”

- **Temat konsultacji:** Tematem konsultacji była przyszłość ulicy Starowiejskiej w Gdyni.
- **Czas trwania:** 6 kwietnia – 30 czerwca 2018 r.
- **Inicjator:** Z inicjatywą przeprowadzenia konsultacji społecznych wyszedł Prezydent Gdyni.

- **Podstawa prawna:** Zarządzenie Nr 7614/18/VII/R Prezydenta Miasta Gdyni z dnia 14 marca 2018 roku.
- **Zasięg:** ogólnomiejski.
- **Cel i przedmiot konsultacji:** Celem procesu konsultacyjnego było wypracowanie propozycji zmian w przestrzeni ulicy Starowiejskiej oraz poddanie ich pod publiczną dyskusję z mieszkańcami Gdyni. Zakres konsultacji obejmował różne aspekty funkcjonowania tej przestrzeni: od elementów związanych z wyglądem ulicy (jej estetyką, małą architekturą, zielenią), poprzez organizację ruchu, aż po ewentualne większe działania remontowo-inwestycyjne.
- **Kto był odpowiedzialny za przeprowadzenie konsultacji:** Za przeprowadzenie konsultacji odpowiadało Laboratorium Innowacji Społecznych.
- **Kto został zaproszony do udziału w konsultacjach?** Wszyscy zainteresowani mieszkańcy Gdyni a szczególnie mieszkańcy ulicy Starowiejskiej i najbliższych okolic.
- **Metody konsultacji:** Konsultacje społeczne odbywały się w kilku etapach, podczas których zostały wykorzystane następujące metody:
 - ⇒ Cykl warsztatów projektowych z architektami z udziałem reprezentantów różnych grup interesariuszy związanych z ulicą Starowiejską (obowiązywały zapisy),
 - ⇒ Publiczne spotkanie podsumowujące warsztaty, podczas którego można było zgłaszać uwagi do wypracowanych koncepcji,
 - ⇒ Możliwość pisemnego składania uwag za pomocą formularza konsultacyjnego.
- **Sposoby informowania i angażowania mieszkańców:**

Promocja konsultacji odbywała się na każdym z etapów i była kierowana do różnych grup mieszkańców, ze szczególnym uwzględnieniem interesariuszy związanych z ulicą Starowiejską. Informacje na temat konsultacji były rozpowszechniane za pomocą stron internetowych (m.in. gdynia.pl, lis.gdynia.pl), portali społecznościowych (m.in. profile na Facebooku prowadzone przez Miasto Gdynię i Laboratorium Innowacji Społecznych), prasy (m.in. relacje i zapowiedzi w mediach lokalnych oraz artykuły własne w „Ratuszu”).

Działania informacyjne były prowadzone również w przestrzeni ulicy. Na ogrodzeniu Liceum Ogólnokształcącego nr XVII oraz w witrynie lokalu przy ul. Starowiejskiej 18 (obecnie mediateka) zawisły tablice informacyjne. Zorganizowano także plenerowy, sobotni punkt konsultacyjny. Ankiety diagnostyczne oraz formularze konsultacyjne były dystrybuowane do wszystkich lokali mieszkalnych przy ul. Starowiejskiej oraz kilkunastu budynków w jej bezpośrednim sąsiedztwie. Były one także dostępne w biurze Rady Dzielnicy Śródmieście, siedzibie Laboratorium Innowacji Społecznych, Kancelarii Ogólnej Urzędu Miasta oraz trzech punktach handlowo-usługowych na ul. Starowiejskiej i w jej okolicy.

- **Przebieg konsultacji:** Konsultacje przebiegały w dwóch etapach. Pierwszy z nich był skoncentrowany na warsztatowym wypracowywaniu rozwiązań dla ulicy Starowiejskiej, a podczas drugiego etapu zbierano opinie na temat proponowanych wariantów zmian. Działania te zostały poprzedzone diagnozą, w ramach której mieszkańcy zostali zaproszeni do wypełnienia ankiety na temat ulicy Starowiejskiej. Zebrane od mieszkańców informacje zostały uzupełnione o wytyczne uzyskane z wydziałów Urzędu Miasta Gdyni i jednostek miejskich (m.in. Zarządu Dróg i Zieleni oraz Biura Miejskiego Konserwatora Zabytków). Wyniki posłużyły do zdiagnozowania problemów związanych z funkcjonowaniem ulicy oraz sformułowania wyzwań, z którymi zmierzali się później uczestnicy warsztatów projektowych.

Właściwy proces konsultacji społecznych trwał trzy miesiące od 6 kwietnia do 30 czerwca 2018 roku. W ramach pierwszego etapu - w kwietniu i maju - odbyły się 3 warsztaty projektowe z udziałem reprezentantów różnych grup interesariuszy związanych z ulicą Starowiejską (m.in. mieszkańców okolicy i innych części Gdyni oraz lokalnych przedsiębiorców), podczas których pod okiem architektów wypracowano propozycje możliwych kierunków zmian na ulicy. Równolegle, w okresie od 6 kwietnia do 13 maja, mieszkańcy mogli zgłaszać swoje pomysły na zmiany ulicy Starowiejskiej na piśmie. Z tej ostatniej możliwości skorzystał jeden mieszkaniec.

W trakcie drugiego etapu konsultacji, który trwał od 4 do 30 czerwca 2018 r., trzy propozycje kierunków zmian na Starowiejskiej, wypracowane na warsztatach, zostały poddane pod ocenę wszystkich gdynian. Aby mieszkańcy mogli łatwiej zapoznać się z opisami wypracowanych wariantów w dwóch miejscach w przestrzeni ulicy Starowiejskiej umieszczono tablice informacyjne. Uwagi można było przekazać za pomocą formularza konsultacyjnego (w wersji papierowej lub elektronicznej) oraz podczas publicznego spotkania z udziałem projektantów, którzy podsumowali warsztaty.

- **Napotkane problemy:** Dyskusja na temat przyszłości i ewentualnych zmian w sposobie funkcjonowania ulicy Starowiejskiej toczyła się już od kilku lat i wzbudzała wśród gdynian duże emocje. Świadczyć mogła o tym próba zmanipulowania wynikami konsultacji społecznych, do której doszło w czerwcu 2018 roku. Przedostatniego dnia procesu jeden z mieszkańców przyniósł kartonowe pudło, w którym znalazły się 902 formularze. Jedną trzecią z nich wypełniono odręcznie według wzoru, dwie trzecie stanowiły kserokopie. Wszystkie sprzeciwiały się większym zmianom na Starowiejskiej, przede wszystkim jakimkolwiek ograniczeniom dla ruchu samochodów, redukcji liczby miejsc do parkowania oraz tworzeniu przestrzeni przyjaznych pieszym. Rozkład odpowiedzi wynikający z tej puli ankiet został w raporcie przedstawiony, ale nie był brany pod uwagę przy formułowaniu wniosków. Formularze przyniesione w pudle uznano bowiem za niewiarygodne.
- **Rezultaty - wyniki konsultacji – rekomendacje mieszkańców:** Opinie na temat proponowanych kierunków przekształceń ulicy były silnie zróżnicowane. Najwięcej pozytywnych ocen wśród wypełniających ankietę konsultacyjną otrzymał wariant zakładający stworzenie przestrzeni z priorytetem dla pieszych oraz wprowadzenie ograniczenia ruchu kołowego – przede wszystkim radykalne zmniejszenie liczby miejsc do parkowania oraz zakaz wjazdu na wybranych odcinków.

Całkowite ograniczenia wjazdu wzbudzało opory, ale akceptowalne były czasowe wyłączenia z ruchu niektórych odcinków ulicy.

- **Decyzja Prezydenta dotycząca wdrożenia wyników konsultacji:** Po zapoznaniu się z opiniami, Prezydent Miasta Gdyni zdecydował o podjęciu działań mających na celu przekształcenie ul. Starowiejskiej w reprezentacyjną przestrzeń publiczną, przyjazną dla niezmotoryzowanych uczestników ruchu. Planowane zmiany związane z infrastrukturą i organizacją ruchu na tej ulicy najlepiej oddaje wskazany przez większość mieszkańców wariant.
- **Jednostka wdrażająca wyniki konsultacji:** Wydział Inwestycji Urzędu Miasta Gdyni
- **Harmonogram:**
 - ⇒ 16 marca – 3 kwietnia – diagnoza
 - ⇒ 6 kwietnia – 13 maja – zbieranie pomysłów na zmiany
 - ⇒ 14 kwietnia – 12 maja – warsztaty projektowe
 - ⇒ 4 – 30 czerwca – zbieranie uwag do wypracowanych propozycji

4. Dąbrowa. „Porozmawiajmy o organizacji ruchu na Dąbrowie (Paprykowa, Szafranowa, Kameliowa, Sojowa)”

- **Temat konsultacji:** Konsultacje dotyczyły organizacji ruchu na trzech obszarach dzielnicy Dąbrowa, obejmujących całość lub fragmenty ulic: Kameliowej, Paprykowej i Szafranowej oraz Sojowej.
- **Czas trwania:** 25 maja – 11 czerwca 2018 r.
- **Inicjator:** Pomysł na organizację konsultacji wyszedł od Rady Dzielnicy Dąbrowa, do której zwracali się mieszkańcy z propozycjami zmian, m.in. wprowadzenia ruchu jednokierunkowego na kilku ulicach w dzielnicy. Ponieważ propozycje wzbudziły kontrowersje, Rada zwróciła się do Prezydenta z wnioskiem o zorganizowanie konsultacji społecznych.
- **Podstawa prawna:** Zarządzenie Nr 7883/18/VII/R Prezydenta Miasta Gdyni z dnia 8 maja 2018 roku.
- **Zakres:** lokalny
- **Cel i przedmiot konsultacji wyznaczony formalnie:** Celem konsultacji było: po pierwsze – poznanie opinii mieszkańców na temat możliwych rozwiązań w zakresie organizacji ruchu, w tym wprowadzenia ruchu kierunkowego, po drugie – zbadanie, co utrudnia poruszanie się po wyznaczonych ulicach różnym uczestnikom ruchu (pieszym, rowerzystom i kierowcom). Przedmiotem konsultacji był również namysł nad tym, w jaki sposób można rozwiązać lub przynajmniej ograniczyć natężenie zdiagnozowanych problemów związanych z organizacją ruchu. Zakres konsultacji obejmował jedynie sprawy związane z organizacją ruchu, czyli zasadami określającymi dozwolone sposoby poruszania się na danym terenie. W zakresie konsultacji nie mieściły się sprawy związane z remontami i przebudową dróg czy budową parkingów.

- **Kto był odpowiedzialny za przeprowadzenie konsultacji:** Konsultacje zostały przeprowadzone przez Laboratorium Innowacji Społecznych we współpracy z Zarządem Dróg i Zieleni w Gdyni i Radą Dzielnicy Dąbrowa.
- **Kto został zaproszony do udziału w konsultacjach?** Do udziału zostali zaproszeni wszyscy zainteresowani, a w szczególności mieszkańcy ulic, których dotyczyły konsultacje oraz znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie.
- **Metody konsultacji:** Konsultacje odbyły się przy zastosowaniu dwóch metod. W całym okresie trwania konsultacji mieszkańcy mogli składać uwagi poprzez pisemne formularze konsultacyjne (tradycyjnie oraz elektronicznie) oraz wziąć udział w dwóch zorganizowanych spotkaniach otwartych.
- **Sposoby informowania i angażowania mieszkańców:** Informacje na temat konsultacji były rozpowszechniane za pomocą stron internetowych (m.in. gdynia.pl, lis.gdynia.pl), portali społecznościowych (m.in. profile na Facebooku prowadzone przez Miasto Gdynię, Laboratorium Innowacji Społecznych oraz radnych dzielnicowych), prasy (m.in. relacje i zapowiedzi w mediach lokalnych, artykuły własne w „Ratuszu” oraz w gazecie dzielnicowej „Dąbrowa i Dąbrówka”).

Aby dotrzeć bezpośrednio do mieszkańców ulic objętych konsultacjami zostało przygotowanych 200 plakatów, które radni dzielnicowi oraz pracownicy spółdzielni mieszkaniowych rozwiesili w budynkach mieszkalnych, szkole oraz w punktach usługowo-handlowych. Ponadto radni dzielnicowi informowali mieszkańców o konsultacjach w trakcie dwóch dzielnicowych festynów.

- **Przebieg konsultacji:** Konsultacje społeczne na Dąbrowie zostały poprzedzone kilkuetapową diagnozą, składającą się z:
 - ⇒ wizji lokalnej przeprowadzonej przez pracowników Zarządu Dróg i Zieleni,
 - ⇒ analizie materiałów zastanych (map, przygotowanych projektów zmian w organizacji ruchu, dostępnych analiz ruchu, itp.),
 - ⇒ rozmowie z przedstawicielami podmiotów działających przy konsultowanych ulicach lub w ich sąsiedztwie (np. przychodni zdrowia, spółdzielni mieszkaniowej, zespołu szkół).

W ramach konsultacji odbyły się dwa spotkania informacyjne (26 i 28 maja 2018 r.) w Zespole Szkolno-Przedszkolnym nr 3, zlokalizowanym nieopodal obszaru podlegającego konsultacjom. Podczas spotkań zaprezentowano problemy związane z organizacją ruchu na konsultowanych ulicach oraz wady i zalety wprowadzenia ruchu jednokierunkowego. Po tym etapie została otwarta dyskusja z mieszkańcami. Swoje uwagi mieszkańcy mogli również przekazywać przez cały okres konsultacji za pośrednictwem formularza konsultacyjnego, który mógł być przesłany w wersji elektronicznej lub papierowej.

W konsultacjach wzięło udział ponad dwieście osób, w tym 246 osób wypełniło formularz konsultacyjny, a 16 osób wzięło udział w dwóch spotkaniach informacyjnych.

- **Napotkane problemy:** Stosunkowo niewiele osób uczestniczących w konsultacjach wypowiedziało się o każdym z trzech obszarów – większość respondentów udzielała odpowiedzi na pytania odnośnie jednej bądź dwóch ulic. Najwięcej wypełnionych formularzy dotyczyło ul. Sojowej.
- **Rezultaty – wyniki konsultacji – rekomendacje mieszkańców:** Zebrane głosy przeanalizowano pod kątem dwóch aspektów. Po pierwsze, ważne było ustalenie, co utrudnia mieszkańcom poruszanie się po wskazanych ulicach. Po drugie – poznanie opinii mieszkańców na temat pomysłu wprowadzenia ruchu jednokierunkowego. Najczęściej wymienianym przez mieszkańców problemem była ograniczona liczba miejsc do parkowania. Podkreślono również, że poruszanie się samochodem wiąże się z większymi trudnościami niż przemieszczanie się pieszo lub rowerem. Wprowadzenie ruchu jednokierunkowego na niektórych odcinkach konsultowanych dróg miało więcej zwolenników niż przeciwników. Ponadto duża część uwag dotyczyła spraw związanych ze stanem infrastruktury drogowej.
- **Decyzja Prezydenta dotycząca wdrożenia wyników konsultacji:** Po analizie głosów mieszkańców, Prezydent Miasta Gdyni postanowił wprowadzić zmiany w organizacji ruchu, które miały ułatwić poruszanie się w tym rejonie. Wprowadzono jeden kierunek ruchu na kilku fragmentach ulic:
 - ⇒ ul. Paprykowa – od Waniliowej do Sezamowej (w kierunku ul. Sezamowej)
 - ⇒ ul. Szafranowa – od Sezamowej do Waniliowej (w kierunku ul. Waniliowej)
 - ⇒ ul. Kameliowa – od Kolendrowej do Imbirowej (w kierunku ul. Gorczykowej)
 - ⇒ ul. Sojowa – od budynku nr 29 do Oliwkowej (w kierunku ul. Oliwkowej)

Zmiany nie dotyczyły jednak rowerzystów, którzy nadal mogą jeździć tymi ulicami w obu kierunkach. Skrzyżowania ulic: Paprykowa – Waniliowa, Paprykowa – Sezamowa, Sezamowa – Szafranowa oraz Kameliowa – Kolendrowa i Kameliowa – Imbirowa – Kolendrowa stały się skrzyżowaniami równorzędnymi.

- **Jednostka wdrażająca wyniki konsultacji:** Zarząd Dróg i Zieleni w Gdyni
- **Harmonogram:**
 - ⇒ 25 maja – rozpoczęcie konsultacji społecznych, w tym możliwości zgłaszania uwag,
 - ⇒ 26 maja – spotkanie otwarte z mieszkańcami,
 - ⇒ 28 maja – spotkanie otwarte z mieszkańcami,
 - ⇒ 11 czerwca – zakończenie konsultacji oraz zbierania uwag.

5. Karwiny – Mały Kack. „Kładka pieszo-rowerowa czy wiadukt drogowy”

- **Temat konsultacji:** Konsultacje społeczne dotyczyły preferowanego sposobu połączenia komunikacyjnego ul. Buraczanej (Karwiny) i ul. Strzelców (Mały Kack). Połączenie to miało przebiegać nad torami kolejowymi i przyjąć formę wiaduktu drogowego bądź kładki pieszo-rowerowej.
- **Czas trwania:** 30 listopada 2018 r. – 20 stycznia 2019 r.

- **Inicjator:** Decyzję o przeprowadzeniu konsultacji społecznych podjął Prezydent Miasta Gdyni w związku ze zgłaszanymi przez mieszkańców uwagami odnośnie planowanej na tym terenie miejskiej inwestycji – wiaduktu drogowego. Jedną z uwag przyjęła formę petycji budowy kładki pieszo-rowerowej zamiast wiaduktu, która wpłynęła do Urzędu Miasta w maju 2018 roku.
- **Podstawa prawna:** Zarządzenie Nr 53/18/VII/R Prezydenta Miasta Gdyni z dnia 20 listopada 2018 roku.
- **Zasięg:** lokalny, (między)dzielnicowy.
- **Cel i przedmiot konsultacji:** Celem procesu było przedstawienie i omówienie argumentów przemawiających za realizacją jednego z dwóch możliwych wariantów inwestycji, czyli budowy kładki pieszo-rowerowej lub wiaduktu drogowego nad torami kolejowymi. W trakcie konsultacji zbierano uwagi mieszkańców na temat tego, jak realizacja każdego z wariantów inwestycji może – z ich perspektywy – wpłynąć na sposób poruszania się w tym obszarze miasta, bezpieczeństwo oraz komfort życia mieszkańców.
- **Kto był odpowiedzialny za przeprowadzenie konsultacji:** Za przeprowadzenie konsultacji odpowiada Laboratorium Innowacji Społecznych we współpracy z Zarządem Dróg i Zieleni w Gdyni.
- **Kto został zaproszony do udziału w konsultacjach?** Wszystkie osoby zainteresowane, w tym w szczególności mieszkańcy dzielnicy Karwiny oraz Małego Kacka.
- **Metody konsultacji:** Konsultacje społeczne odbyły się z zastosowaniem dwóch metod. Pierwszą z nich było wysłuchanie publiczne, czyli spotkanie, podczas którego zgłoszeni wcześniej mieszkańcy mieli możliwość przedstawienia swojego stanowiska w konsultowanej sprawie, a ich wystąpieniom przysłuchiwali się przedstawiciele władz miasta oraz inne zainteresowane osoby. Mieszkańcy mieli także możliwość zgłaszania uwag drogą mailową lub na piśmie w trakcie całego okresu trwania konsultacji oraz za pomocą formularza konsultacyjnego, dostępnego w wersji papierowej i elektronicznej w dniach od 7 do 20 stycznia 2019 roku.

Wybrane metody miały zachęcić mieszkańców do podzielenia się swoimi wyobrażeniami, oczekiwaniami i obawami związanymi z proponowanymi rozwiązaniami (nie tylko do opowiedzenia się za jednym z wariantów), aby poznać możliwie szerokie spektrum argumentów za i przeciw. Wysłuchanie publiczne było metodą zastosowaną w Gdyni po raz pierwszy.

- **Sposoby informowania i angażowania mieszkańców:** Informacje na temat konsultacji były rozpowszechniane za pomocą stron internetowych (m.in. gdynia.pl, lis.gdynia.pl), portali społecznościowych (m.in. profile na Facebooku prowadzone przez Miasto Gdynię i Laboratorium Innowacji Społecznych), prasy (m.in. relacje i zapowiedzi w mediach lokalnych oraz artykuły własne w „Ratuszu”), plakatów i ulotek, zapraszających na wysłuchanie publiczne, dystrybuowanych na osiedlach mieszkaniowych oraz wśród domów jednorodzinnych w okolicy sąsiadującej z planowaną inwestycją.

Formularze konsultacyjne oraz materiały informacyjne towarzyszące konsultacjom były dostępne w biurze Rady Dzielnicy Karwiny, biurze Rady Dzielnicy Mały Kack, siedzibie Laboratorium Innowacji Społecznych oraz Kancelarii Ogólnej Urzędu Miasta.

- **Przebieg konsultacji:** Proces konsultacji społecznych trwał od 30 listopada 2018 roku do 20 stycznia 2019 roku. Jego pierwszym elementem było wysłuchanie publiczne, które odbyło się 11 grudnia w szkole przy ul. Staffa na Karwinach. W wysłuchaniu wzięło udział 108 słuchaczy oraz 16 mówców, wylosowanych spośród chętnych do zabrania głosu podczas wysłuchania, z zachowaniem równej puli miejsc dla reprezentantów obu dzielnic. W trakcie wysłuchania aż 15 z 16 mówców opowiedziało się za kładką pieszo-rowerową. Na ostatnim etapie konsultacji, który trwał od 7 stycznia do 20 stycznia 2019 roku, swoje uwagi w sprawie planowanej inwestycji gdynianie i gdynianki mogli przekazać za pośrednictwem formularza konsultacyjnego, dostępnego on-line oraz w wersji papierowej.

Ze wszystkich form udziału w konsultacjach skorzystało ponad 1000 mieszkańców Gdyni – ponad 120 osób uczestniczyło bezpośrednio w wysłuchaniu publicznym, złożono również 1152 formularze konsultacyjne. Zdecydowaną większość uczestników konsultacji stanowili mieszkańcy obu dzielnic, które miały zyskać dodatkowe połączenie dzięki nowej inwestycji.

- **Napotkane problemy:** Nie napotkano szczególnych problemów podczas prowadzenia procesu.
- **Rezultaty - wyniki konsultacji – rekomendacje mieszkańców:** W trakcie całych konsultacji zdecydowanie przeważały głosy zwolenników kładki pieszo-rowerowej. Stanowili oni większość zarówno wśród uczestników wysłuchania (15 z 16 mówców), jak i wśród respondentów ankiety konsultacyjnej. Samą ideę budowy jakiejś formy nowego połączenia między dzielnicami poparła zdecydowana większość uczestników konsultacji - łącznie 80% wypełniających formularz konsultacyjny. Jeśli chodzi o formę inwestycji, większości mieszkańców bliski był pogląd, że przyszłe połączenie Karwin i Małego Kacka powinno mieć przede wszystkim charakter lokalny i w pierwszej kolejności służyć osobom mieszkającym w pobliżu tej inwestycji.

Jeszcze silniej opowiedziano się za tym, by poddawana konsultacjom inwestycja ułatwiała przede wszystkim ruch lokalny i podróże docelowe pomiędzy Małym Kackiem a Karwinami, a nie była wykorzystywana także do tranzytu przez teren obu dzielnic. Aż 80% respondentów ankiety konsultacyjnej chciało, by przeprawa dopuszczała jedynie ruch pieszo-rowerowy. Nie zaobserwowano znaczących różnic w opiniach pomiędzy mieszkańcami dwóch dzielnic, których dotyczyły bezpośrednio konsultacje.

- **Decyzja Prezydenta dotycząca wdrożenia wyników konsultacji:** Po zapoznaniu się z opiniami uczestników konsultacji, Prezydent podjął decyzję o budowie nowego połączenia między dzielnicami w formie kładki pieszo-rowerowej zamiast rozważanego wstępnie wiaduktu drogowego.
- **Jednostka wdrażająca wyniki konsultacji:** Wydział Inwestycji Urzędu Miasta Gdyni
- **Harmonogram:**

- ⇒ 30 listopada 2018 r. – rozpoczęcie konsultacji, możliwość zgłaszania uwag,
- ⇒ 11 grudnia 2018 r. – wysłuchanie publiczne,
- ⇒ 7-20 stycznia 2019 r. – zgłaszanie uwag za pomocą formularza konsultacyjnego,
- ⇒ 20 stycznia 2019 r. – zakończenie procesu konsultacji.

6. Budżet Obywatelski (2014-2020)

- **Krótki opis:**

Budżet Obywatelski (BO) to forma konsultacji społecznych, w których gdynianie i gdynianki decydują co roku o tym, na co przeznaczyć wydzieloną kwotę z budżetu miasta. Wymyślają i zgłaszają projekty, które mogą poprawić jakość życia w mieście, a potem decydują w głosowaniu, które z nich trafią do realizacji. Na przestrzeni siedmiu lat funkcjonowania, proces BO w Gdyni ulegał zmianom w oparciu o wspólny – mieszkańców i urzędników – namysł, w poszukiwaniu formuły, która najbardziej sprzyja dyskusji o kształtowaniu najbliższego otoczenia i realizacji przez Miasto zadań odpowiadających na społeczne potrzeby. Celem postawionym przed narzędziem Budżetu Obywatelskiego jest aktywizacja mieszkańców, budowanie więzi w lokalnej społeczności i poczucia współodpowiedzialności za otoczenie.

- **Od kiedy jest realizowany:**

Budżet Obywatelski w Gdyni realizowany jest od 2014 roku.

- **Jednostka odpowiedzialna (koordynator procesu):**

Koordinatorem procesu na poziomie całego miasta jest Laboratorium Innowacji Społecznych w Gdyni, współpracujące z innymi jednostkami miejskimi przy realizacji poszczególnych etapów BO.

- **Podstawa prawna:**

Budżet Obywatelski prowadzony jest na podstawie Ustawy o samorządzie gminnym, która wprowadza ten mechanizm jako obowiązkowy dla miast na prawach powiatu. Na poziomie lokalnym BO regulują dwie uchwały Rady Miasta oraz – stanowiące ich uszczegółowienie – zarządzenie Prezydenta Miasta. Ramowe zasady procesu określa obecnie wieloletnia Uchwała o zasadach i trybie przeprowadzenia Budżetu Obywatelskiego przyjęta w 2018 roku i aktualizowana w razie potrzeb. Corocznie natomiast przyjmowana jest uchwała określająca wysokość środków przeznaczonych na projekty na kolejną edycję. Każdego roku przygotowywane jest również zarządzenie Prezydenta w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznych dotyczących Budżetu Obywatelskiego bieżącej edycji, określające szczegółowo jego zasady.

- **Wydzielone środki:**

Kwota bazowa przeznaczona na Budżet Obywatelski z budżetu Miasta Gdyni corocznie była zwiększana, począwszy od 3 mln złotych w 2014 roku, do 5 mln 660 tys. zł w 2018 roku. Od 2019 roku kwota na budżet wzrosła do 10 milionów złotych co stanowi około 0,6 % wydatków miasta.

Obecnie środki te są podzielone na dwie pule – na projekty miejskie w wysokości 1,5 miliona zł oraz na projekty dzielnicowe w wysokości ok. 9 mln zł. Te z kolei są podzielone pomiędzy 21 dzielnic Gdyni. Każda z dzielnic otrzymuje kwotę bazową w wysokości 125 000 zł, która zostaje powiększona o środki rozdzielone pomiędzy dzielnice proporcjonalnie do ich liczby mieszkańców i powierzchni (bez uwzględnienia lasów i portowych terenów przemysłowych). Kwoty te zostają uzupełnione o środki niewykorzystane z poprzedniej edycji BO oraz zaoferowane do pełnych setek złotych. W ramach poszczególnych pul dzielnicowych 10% środków jest zarezerwowanych na realizację projektów małych, których szacowana wartość nie może przekraczać 10 000 złotych.

- **Kto może wziąć udział:**

W BO może wziąć udział każdy mieszkaniec i mieszkanka Gdyni – niezależnie od wieku, zameldowania, a nawet obywatelstwa. Pod pojęciem „mieszkańca Miasta Gdyni” należy rozumieć każdą osobę, której miejscem zamieszkania jest Gdynia, przy czym system prawa nie określa żadnych ram czasowych uzyskania statusu mieszkańca. Z powyższych względów w gdyńskim BO mogą uczestniczyć także osoby niepełnoletnie (dzieci), które zamieszkują z rodzicami (opiekunami prawnymi) na terenie Miasta Gdyni. Na etapie głosowania osoby uprawnienie do udziału weryfikuje się na podstawie bazy meldunkowej oraz – w przypadku osób nie posiadających meldunku w Gdyni – rejestru wyborców. Osoby, które nie znajdują się w wymienionych bazach a są mieszkańcami, mogą zostać dołączone do listy osób uprawnionych do głosowania na podstawie złożonego oświadczenia.

- **Rada ds. BO:**

Rada do spraw BO pełni funkcję opiniującą i doradczą w sprawach związanych z realizacją, ewaluacją i rozwojem Budżetu Obywatelskiego w Gdyni. Jest ona powoływana zarządzeniem Prezydenta na dwuletnią kadencję. Pierwszy raz Rada została powołana w 2017 roku. Składa się z 13 członków reprezentujących różne grupy interesariuszy, czyli z: 4 przedstawicieli mieszkańców, wybranych spośród zgłoszonych kandydatów, 1 przedstawiciela organizacji pozarządowych, wskazanego przez Gdyńską Radę Działalności Pożytku Publicznego, 2 przedstawicieli rad dzielnic, wybranych spośród zgłoszonych kandydatów, 4 przedstawicieli Rady Miasta Gdyni, 2 przedstawicieli Prezydenta Miasta Gdyni.

Rada pracuje na posiedzeniach zwoływanych w miarę potrzeb, nie rzadziej jednak niż raz na trzy miesiące. Wszystkie spotkania są protokołowane i udostępniane na stronie BO.

- **Etapy BO:**

- 1. Zgłaszanie projektów dzielnicowych i wypracowywanie projektów miejskich**

Projekty dzielnicowe składane są indywidualnie przez mieszkańców w okresie nie krótszym niż 28 dni na formularzu wniosku wraz z załącznikami, takimi jak listy poparcia, czy – w zależności od typu projektu – np. zgody właściciela gruntu lub praw do koncepcji autorskiej. Projekty można składać osobiście, elektronicznie (za pośrednictwem elektronicznego systemu obsługi projektów)

bądź za pośrednictwem poczty tradycyjnej. Wnioski złożone osobiście lub za pośrednictwem poczty tradycyjnej zostają wpisane do elektronicznego systemu obsługi projektów.

Projekty miejskie (wprowadzone w roku 2019) wypracowywane są w trakcie cyklu warsztatów, na które mogą zgłosić się zainteresowani mieszkańcy Gdyni. Praca warsztatowa odbywa się przy udziale urzędników oraz ekspertów z obszarów, których dotyczą pomysły mieszkańców. Ostateczne wersje projektów miejskich, opisane są na formularzu analogicznym do formularza zgłaszania projektów dzielnicowych

2. Ocena/weryfikacja projektów

Wszystkie projekty trafiają do weryfikacji, która trwa około 3 miesięcy i odbywa się dwuetapowo. Najpierw ma miejsce weryfikacja formalna, prowadzona przez jednostkę koordynującą, a następnie weryfikacja szczegółowa, w skład której wchodzi: weryfikacja lokalizacji (w przypadku projektów inwestycyjnych) oraz analiza techniczno-finansowa możliwości realizacji projektów. Wszystkie karty weryfikacji są publiczne i dostępne w systemie elektronicznym obsługi projektów.

Autorzy informowani są na bieżąco o przebiegu oceny projektów i ewentualnej konieczności wprowadzenia zmian, umożliwiających poddanie projektu pod głosowanie. Modyfikacja złożonego projektu musi odbywać się za zgodą lub przy współudziale autora. W przypadku negatywnej opinii wniosku, autorowi przysługuje prawo odwołania od decyzji i zwrócenie się do Prezydenta o ponowne rozpatrzenie możliwości poddania projektu pod głosowanie. Ostateczna lista projektów zakwalifikowanych do głosowania obwieszczana jest nie później niż 12 dni przed rozpoczęciem głosowania.

3. Promocja projektów i głosowanie

Budżetowi Obywatelskiemu co roku towarzyszy ogólnomiejska kampania prowadzona przez Miasto Gdynia. Treść wszystkich projektów poddanych pod głosowanie dostępna jest na stronie Budżetu Obywatelskiego, łącznie z uwagami urzędników, którzy weryfikowali projekty. W akcję promocyjną idei BO zaangażowane są wszystkie jednostki miejskie. Informacje o procesie udostępnią na terenie swoich obiektów, na stronach internetowych i na profilach w mediach społecznościowych.

Głosowanie na projekty odbywa się elektronicznie na portalu Budżetu Obywatelskiego i trwa nie krócej niż 14 dni. Mieszkańcy głosują zgodnie z wytycznymi przyjętymi w Zarządzeniu danej edycji BO, przy czym zasadą niezmienną jest, że głosujący oddaje swój głos na projekty w jednej wybranej przez siebie dzielnicy.

Na listę rankingową projektów przeznaczonych do realizacji mogą trafić tylko te, które spełnią warunek liczby otrzymanych głosów. W przypadku projektu miejskiego musi zagłosować na niego co najmniej 1000 osób, w przypadku projektu dzielnicowego – 50. Zwycięskimi projektami są te, które uzyskują największą liczbę głosów aż do wyczerpania puli pieniędzy przeznaczonych na dzielnicę. Dzielnice, które uzyskują najwyższą frekwencję w głosowaniu otrzymują nagrodę – dodatkowo do realizacji projekt duży – pierwszy „spod kreski” (I miejsce) oraz dodatkowo do realizacji projekt mały – pierwszy „spod kreski” (II i III miejsce).

Uchwała z 2018 r. dopuszcza również sytuację dofinansowania projektu dzielnicowego pierwszego „pod kreską ze środków rad dzielnic oraz przez darczyńców. Zwieńczeniem głosowania jest publikacja na stronie BO wyników głosowania ze wskazaniem liczby oddanych głosów przy każdym projekcie. Zwycięskie projekty, Zarządzeniem Prezydenta, zostają skierowane do realizacji przez poszczególne jednostki miejskie.

4. Promocja i edukacja odbywa się podczas całego procesu.

- **Działania informacyjno-edukacyjne**

Każdej edycji BO towarzyszą działania nakierowane na informowanie mieszkańców o możliwościach włączania się w BO. Poza dedykowaną stroną www.bo.gdynia.pl czy fanpage na Facebooku, gdzie można znaleźć bieżące informacje na temat procesu, prowadzona jest obejmująca różne formy kampania informacyjna dedykowana poszczególnym etapom. Obejmuje ona zarówno reklamy i informacje w mediach tradycyjnych, społecznościowych, plakaty w komunikacji miejskiej, instytucjach takich jak biblioteki, szkoły itd., ale również bezpośrednie spotkania, z uwzględnieniem różnych grup mieszkańców.

Szczególnie duży nacisk kładzie się na bezpośrednie wpieranie mieszkańców na etapie składania wniosków. Organizowane są dyżury pracowników LIS, którzy służą pomocą w wypełnianiu wniosków (tzw. Budżet Wieczorową Porą), czy sobotnie wydarzenia takie jak Dzień Otwarty BO czy Maraton Pisania Wniosków z udziałem urzędników i urzędniczek z wydziałów Urzędu Miasta oraz jednostek, które zajmują się weryfikacją i realizacją projektów. Pomocą służą również poszczególne rady dzielnic.

Ze względu na prowadzenie głosowania tylko w formie elektronicznej, działania edukacyjne i informacyjne na tym etapie szczególnie ukierunkowane są na wsparcie osób, które mają utrudniony dostęp do Internetu lub potrzebują wsparcia w głosowaniu. W całej Gdyni, w różnych przestrzeniach i miejscach tworzone są punkty do głosowania, gdzie poza uzyskaniem informacji na temat tego jak głosować, można również zapoznać się ze złożonymi projektami i oddać swój głos.

- **Zakres projektów**

Do 2018 roku mieszkańcy Gdyni mogli zgłaszać wyłącznie projekty inwestycyjne i remontowe, znajdujące się w kompetencji gminy i dotyczące: estetyzacji otoczenia, rekreacji, bezpieczeństwa, zieleni oraz ochrony środowiska i przyrody, remontów. Do każdego wniosku trzeba było zebrać 25 podpisów poparcia mieszkańców dzielnicy, za wyjątkiem (2014) projektów składanych przez Rady Dzielnic. W latach 2016 - 2018 głosowaniu na projekty z Budżetu Obywatelskiego towarzyszył wybór projektów z konkursu „Przyjazna Dzielnica”, uzupełniający BO o działania dotyczące integracji mieszkańców, organizacji czasu wolnego, działań kulturalnych i sportowych, podnoszenia poczucia bezpieczeństwa, działań na rzecz rodziny.

Od 2019 roku zakres projektów, jakie mieszkańcy mogą składać został poszerzony o tzw. projekty miękkie, dotyczące działań społecznych, kulturalnych, sportowych czy z zakresu ochrony zdrowia. W związku z tą decyzją konkurs dla rad dzielnic „Przyjazna Dzielnicą”, został zakończony.

Każdy ze zgłaszanych projektów musi spełniać warunki celowości, gospodarności i zgodności z zasadami współżycia społecznego, a także ogólnodostępności. Ten ostatni warunek został zdefiniowany i szczegółowo doprecyzowany w Uchwale w sprawie zasad i trybu przeprowadzenia Budżetu Obywatelskiego odrębnie dla różnego typu projektów (inwestycyjnych, „miękkich” i zakupów, a także zadań realizowanych na terenach administrowanych przez jednostki miejskie). W uchwale został również określona lista zakazów, które dotyczą projektów, np. nie można składać projektów, które zakładają wykonanie wyłącznie dokumentacji projektowej, które nie stanowią kompletnej inwestycji lub działania, na etapie oceny projektów wymagają pogłębionych analiz związanych z oceną skutków proponowanych rozwiązań dla ruchu na drogach publicznych i wewnętrznych, dotyczą budowy, rozbudowy, przebudowy, nadbudowy i remontów budynków, z wyłączeniem rozwiązań poprawiających dostęp do budynków osobom z niepełnosprawnością, ich dominującą częścią jest budowa, rozbudowa, przebudowa i remont miejsc postojowych dla samochodów, z wyjątkiem tych przeznaczonych jedynie dla osób z niepełnosprawnością.

W 2019 roku dodatkowo wydzielono dwa poziomy składania projektów na poziomie dzielnicowym i miejskim:

⇒ **poziom dzielnicowy**

Projekty dzielnicowe dotyczą potrzeb mieszkańców jednej dzielnicy oraz zakładają realizację większości działań na terenie jednej dzielnicy. Część działań opisanych w projekcie może jednak być zrealizowana na terenie sąsiedniej dzielnicy/dzielnic, pod warunkiem że chodziło o teren w bezpośrednim sąsiedztwie oraz że jest to niezbędne dla osiągnięcia założonych celów projektu. Pula BO w ramach każdej dzielnicy podzielona jest na środki na projekty małe (łącznie 10% puli dzielnicowej) i duże (łącznie 90% puli dzielnicowej). Wartość pojedynczego projektu małego nie może przekraczać 10 000 zł, a dużego – 90% wartości puli dzielnicowej.

Wniosek do Budżetu Obywatelskiego musi uzyskać poparcie potwierdzone podpisem na liście poparcia przez odpowiednią liczbę mieszkańców dzielnicy (nie licząc autora/rki), której projekt dotyczył. Liczba podpisów jest uzależniona od liczby mieszkańców danej dzielnicy i wynosi – zgodnie z wymogami ustawy – nie więcej niż 0,1% tej liczby (od 2 do 22 mieszkańców).

⇒ **poziom miejski**

Projekty miejskie to te, które dotyczą potrzeb mieszkańców więcej niż jednej dzielnicy oraz zakładają realizację działań ważnych z punktu widzenia całej Gdyni. Ze względu na to ten rodzaj projektów wypracowywany jest w odmienny sposób niż projekty dzielnicowe.

Powstają na warsztatach, w których uczestniczą zarówno mieszkańcy, jak i urzędnicy. Ich formuła jest dopracowywana co roku na podstawie ewaluacji poprzednich edycji.

Łączna pula środków z BO na ten typ projektów wynosi obecnie 1,5 miliona złotych, a koszt pojedynczego projektu miejskiego nie może przekroczyć 1 miliona złotych.

- **Ewaluacja:**

Każdy proces Budżetu Obywatelskiego poddawany jest ewaluacji. W celu zbadania opinii przeprowadzane są ankiety adresowane do uczestników warsztatów wypracowywania projektów miejskich, urzędników oraz mieszkańców w okresie głosowania. Wyniki ewaluacji stają się przyczynkiem do wprowadzania zmian w kolejnej edycji BO w celu zoptymalizowania procesu. Raport z posumowania ewaluacji publikowany jest na portalu BO. Ponadto na stronie otwartedane.gdynia.pl udostępnione są, dla każdego zainteresowanego gdyńskim Budżetem Obywatelskim, dane dotyczące wniosków składanych w poszczególnych edycjach oraz dane dotyczące głosowania

- **Realizacja projektów:**

Latach 2014 – 2020 mieszkańcy wybrali 407 projektów do realizacji w ramach przeprowadzonych procesów BO. Stany realizacji projektów aktualizowane są na bieżąco i można je zobaczyć na stronie www.bo.gdynia.pl. Realizatorami projektów są wydziały i jednostki Urzędu Miasta Gdyni.

- **Podsumowanie – BO w liczbach**

Edycja procesu	łączna pula środków przeznaczonych na BO	Liczba złożonych projektów dzielnicowych	Liczba wypracowanych projektów miejskich	Liczba projektów wybranych do realizacji (w głosowaniu)	Frekwencja w głosowaniu
2014	3 000 000 zł	308	-	41	17,1%
2015	4 597 797 zł	222	-	40	19,9%
2016	5 203 543 zł	187	-	30	18,6%
2017	5 310 198 zł	167	-	31	15,6%
2018	5 898 400 zł	147	-	30	13,04%
2019	10 158 500 zł	341	38	111	13,51%
2020	10 608 600 zł	343	31	117	12,66%

IV. ZAŁĄCZNIKI

Raporty z przeprowadzonych konsultacji Społecznych oraz raporty z ewaluacji wybranych edycji Budżetu Obywatelskiego:

- [Park Centralny. „Porozmawiajmy o Parku Centralnym w Gdyni”](#)
- [Grabówek. „Porozmawiajmy o organizacji ruchu na ul. Beniowskiego i ul. Kapitańskiej”](#)
- [Śródmieście. „Porozmawiajmy o przyszłości Starowiejskiej”](#)
- [Dąbrowa. „Porozmawiajmy o organizacji ruchu na Dąbrowie \(Paprykowa, Szafranowa, Kameliowa, Sojowa\)](#)
- [Karwiny – Mały Kack. „Kładka pieszo-rowerowa czy wiadukt drogowy”](#)
- [Budżet Obywatelski 2018](#)
- [Budżet Obywatelski 2019](#)

Podstawy prawne:

- [Uchwała Nr XXVIII/684/17](#) Rady Miasta Gdyni z dnia 1 lutego 2017 r. (z późn. zm.) regulująca zasady i tryb przeprowadzania konsultacji społecznych w Gdyni
- [Uchwała Nr IV/80/18](#) Rady Miasta Gdyni z dnia 19 grudnia 2018 r. w sprawie zasad i trybu przeprowadzenia Budżetu Obywatelskiego (z późn. zm.)

Przykłady materiałów wykorzystanych w opisywanych procesach:

- [Karwiny – Mały Kack. „Kładka pieszo-rowerowa czy wiadukt drogowy”](#) (regulamin wysłuchania obywatelskiego, formularz konsultacyjny)
- [Śródmieście. „Porozmawiajmy o przyszłości Starowiejskiej”](#) (materiał informacyjny)

V. BIBLIOTECZKA

Poniżej zostały wskazane materiały, które były inspiracją w tworzeniu niniejszego opracowania:

- [Standardy procesów budżetu partycypacyjnego w Polsce,](#)
- [7 zasad konsultacji,](#)
- [Kanon lokalnych konsultacji społecznych,](#)
- [Wytyczne do przeprowadzania oceny wpływu oraz konsultacji publicznych w ramach rządowego procesu legislacyjnego,](#)
- Postanowienia Komisji Europejskiej, która 11 grudnia 2002 roku ustaliła ogólne zasady i standardy konsultacji publicznych.